

Inez van Loon

Mathilde,
ik kom je halen

δ

Hoofdstuk 1 Een ovaal fotolijstje

Dordrecht, 1975

De deur staat op een kier. Papa kijkt mij met een scheef hoofd aan. Een knikje van mij, en hij duwt de deur verder open. Dan stap ik met de bibber in mijn knieën over de drempel. Het is doodstil in de kamer, de zware fluwelen gordijnen voor de openslaande deuren zijn dichtgetrokken. Een ogenblik moeten mijn ogen wennen aan het halfduister. Door de gordijnspleet valt een smalle streep zonlicht waarin gouden stofdeeltjes dwarrelen. De eettafel is aan de kant geschoven en in het midden van de kamer staat de houten kist op een verhoging. Aan weerszijden branden twee dikke kaarsen op een standaard en rond de kist staan vazen met bloemen. Verlegen blijf ik bij de deur staan. ‘Kom dan?’ wenkt mijn vader zachtjes.

Mama was het er niet mee eens vanochtend. ‘Ze is nog zo jong.’ ‘Ik vind haar anders oud en wijs genoeg,’ zei papa. ‘Laat haar zelf beslissen.’ Ze keken mij afwachtend aan. Even, heel even dacht ik erover na. ‘Ja,’ knikte ik toen heftig. ‘Ja, ik wil wel mee om afscheid te nemen.’ ‘Kom maar kijken hoe mooi ze eruitziet,’ hoor ik papa zeggen. Hij steekt zijn hand naar mij uit. Schoorvoetend loop ik naar de halfopen kist. Mijn wereld staat stil. Ik zie oma, klein en broos in de met wit satijn beklede kist. Het lieve gezicht met de honderd rimpels. We hebben ze ooit samen geteld. Het lijkt net alsof ze slaapt en ieder moment wakker kan worden om te zeggen ‘dat het niet waar is’. Maar de seconden verstrijken en er gebeurt niets. Haar ogen blijven gesloten, haar mond staat een beetje open. Oma heeft haar mooiste jurk aan, de blauwe met ivoorkleurige kant. Nog maar kort geleden droeg ze hem op het verjaardagsfeest van opa. Langzamerhand voel ik mij iets meer op mijn gemak en durf ik

beter te kijken. Ik wil mij altijd herinneren hoe vredig oma rust in haar bedje van wit satijn. Roerloos, haar bleke handen kruiselings gevouwen op de borst. De anders zo keurig opgestoken haren liggen in een zilverwitte vlecht op haar jurk. Behoedzaam leg ik de veldbloemen, die ik vanmiddag aan de waterkant heb geplukt, in de kist. Ik ga op mijn tenen staan en druk een kus op haar voorhoofd. Het voelt vreemd en koud aan. Als ik weer opkijk, zie ik dat papa mij bemoedigend toeknikt. De tranen staan in zijn ogen. Ik schrik ervan, want ik heb mijn vader nog nooit zien huilen.

‘Zullen we gaan?’ Snotterend in zijn zakdoek draait hij zich snel om.

‘Dag oma.’ Het komt er met een bibberend stemmetje uit. Bij de deur zeg ik het nog een keer en zwaai.

Mijn vader trekt mij mee naar de voorkamer. Daar zit opa op zijn stoel bij het raam, hij staart naar een ovaal fotolijstje in zijn handen.

Liefkozend geeft hij een tikje tegen mijn wang. ‘Ze lijkt op jou.’ Met een glimlach geeft hij het lijstje aan mij, de foto erin is bruin en een beetje vervaagd. ‘Dat meisje is je oma. Toen ze net zo oud was als jij.’

Hoofdstuk 2 Welkom in het kleiparadijs!

De Rupelstreek, 1900

Nerveus frummelt Mathilde aan haar lange, bruine vlechten. De woorden van haar vader dreunen nog na in haar hoofd. Ze waren net terug van de zondagsmis of hij sloeg alweer met zijn vuist op de keukentafel. ‘Hoe vaak moet ik het je nog vertellen? Ik heb het al eerder uitgelegd. Je begrijpt toch wel dat ik niet weet hoe ik een meisje van dertien moet opvoeden? Het is de beste oplossing voor iedereen.’

Met grote, ongelovige ogen had Mathilde hem alleen maar aangestaard.

‘Wat sta je daar nou met een verwijtende blik?’ wond hij zich nog meer op. ‘Ik heb me netjes aan de rouwperiode gehouden.

En ja, ik wil weer gelukkig worden met Lena. Ze is nog maar twintig. Begrijpelijk dat ze niet zit te wachten op zo’n grote dochter. Ik ben het geklets in dit dorp zat, dus gaan we ergens anders wonen. Het zal even duren voordat we de boel op orde hebben, maar dan kan je op bezoek komen.’

De tranen prikten achter Mathildes ogen terwijl haar vader door tierde.

‘Ik betaal je *nonkel*¹ iedere maand kostgeld. Ach, je moet tante helpen en oppassen op de kleintjes. Eindelijk heb je broertjes en zusjes. Dat wilde je toch altijd zo graag?’

Toen er geen reactie kwam, haalde hij zijn schouders op.

‘Je bent ook net je moeder... Alsof het leven met haar altijd zo gemakkelijk voor mij was.’ Vastbesloten stond hij op. ‘Ik ga een handkar regelen om alvast een deel te verhuizen. De inboedel van de winkel haal ik van de week op. Als er nog iets is van je moeder dat je mee wilt nemen, doe dat dan maar,’ bromde hij er iets gemoedelijker achter. Weifelend bleef hij even staan.

‘Kan er nog een vriendelijk woord af voor je vader of...?’

Nou, tot ziens dan maar.’

¹ Bij alle schuingedrukte woorden vind je achterin meer uitleg.

Een minuut later sloeg de voordeur met een klap dicht.
De winkelbel klingelde eindeloos na.

‘O, zit je hier?’ Tante steekt haar hoofd door het trapgat.
‘Ga je mee? Ik kan niet te lang wegblijven.’ Gejaagd kijkt ze om zich heen. ‘Vergeet de deken van je bed niet mee te nemen.’
‘Ik kom er al aan.’ Zuchtend staat Mathilde op van het bed, ze rolt haar deken op en maakt een knoop in de doek waarin al haar kleren en spulletjes zitten. Een laatste blik door de kamer waar ze zolang ze zich kan herinneren heeft geslapen.
Het smalle ijzeren bed, het ladekastje met de spiegel en lampetkan, de verschoten plekken op de muren waar plaatjes uit tijdschriften hingen. Vervolgens gaat ze haar tante achterna, de krakende trap af. Beneden valt haar oog op de plank boven de schouw.

In het midden pronkt een Mariabeeldje onder een glazen stolp.
‘Wacht u even?’ roept ze naar tante, die al door de winkel naar buiten loopt.

Vlug pakt Mathilde een krant, vouwt hem open en wikkelt de stolp er zorgvuldig in.

Voor het laatst loopt ze dan vanuit de keuken door de *schoenmakerij* van haar vader. De geur van leer en lijm, het gereedschap aan spijkers op de muur, de houten planken met schoenen. Een diepe zucht. Nog één keer kijkt ze achterom. Alsof ze met het dichttrekken van de deur haar vroegere leven achter zich laat.

Op de stoep staat haar tante met een paar burens te praten. Als Mathilde eraan komt, verstommen de gesprekken onmiddellijk. Ze voelt hun meewarige blikken.

‘Ach, die sloerie van een Lena komt er nog wel achter,’ briest tante als ze verder lopen. ‘Iedereen heeft je moeder altijd voor die rokkenjager gewaarschuwd. Ze heeft alleen maar verdriet gekend. Iedere keer trapte ze weer in zijn gladde praatjes en nam ze je vader terug. Mijn arme zus...’

De vrouw van de *beenhouwer* tikt op de ruit en gebaart om even te stoppen. Een minuut later komt haar dochter naar buiten

gerend. ‘Ik heb het gehoord.’ Verschrikt kijkt ze Mathilde aan. ‘Ze gaat niet naar het einde van de wereld. Je kan haar altijd komen opzoeken,’ merkt tante bits op.

‘M–maar... Je komt toch nog wel naar school?’ Ze kijkt van Mathilde naar tante.

Die trekt haar nichtje ongeduldig mee. ‘Daar praten we thuis wel over. Kom, laten we opschieten.’

Aan de overkant van de straat staat een groepje nieuwsgierige buurtkinderen. Als Mathilde over haar schouder gluurt, staren ze haar vol medelijden na.

De Kapelstraat slingert en gaat steeds steiler naar boven. Uiteindelijk verlaten ze het dorp en lopen ze op de dijk naast de rivier, de Rupel. Een warme voorjaarszon en de geur van slijk. Vuile kinderen spelen op blote voeten tussen het riet aan de oever. Als spelletje bekogelen ze elkaar met kluiten aarde. Een paar kinderen zwaaien uitbundig. ‘Daar is ze! Daar is ze!’ ‘Mathilde, Mathilde, is het waar!?’ klinkt een helder stemmetje. Hijgend klautert haar neefje op zijn spillebeentjes tegen de dijk op. ‘Marie zegt dat je bij ons komt wonen?’ Hij kijkt haar aan alsof hij het zaakje niet vertrouwt.

Voor het eerst komt er een glimlach op Mathildes gezicht.

‘Ja, Fonske.’

Zijn spitse, bleke snuitje straalt. ‘Wat zit er in die krant? Zal ik het voor je dragen?’ ratelt hij enthousiast.

‘Neenee.’

Voordat Mathilde het weet, pakt hij de geknoopte doek van haar over.

‘Is dat niet te zwaar?’

‘Ik ben al zes,’ antwoordt hij beledigd.

Met iedere stap komen de hoge schoorsteen en de rijen lange daken van de droogloodsen dichterbij. In de verte liggen de diepe kleiputten er op zondag verlaten bij. Hoe drukker haar neefje praat, hoe stiller Mathilde wordt. Wanneer ze langs een tuin met hoge smeedijzeren hekken komen,

slaan honden aan. Iedereen in het dorp weet dat, diep verborgen achter al het groen, de villa van de grote baas staat. Eerst passeren ze nog de borden met **VERBODEN TOEGANG** en dan is het zover. Met lood in haar schoenen nadert Mathilde de toegangspoort. Er komt juist een groep mannen naar buiten, hun stemming is opperbest. Nonkel en haar twee oudste neven zijn er ook bij. Met de handen in haar zij, verspert tante hun de weg. 'Ik wil niet dat je hem ook meeneemt.' Boos wijst ze op de jongste van de twee.

'Laat jij je de wet voorschrijven door je vrouw?' grinniken de andere mannen.

'Wij gaan alvast vooruit om een pint te pakken!'

'Mens, kalmeer, de jongen is al bijna vijftien,' sust nonkel.

'Hij werkt er hard genoeg voor. Gun hem ook een pleziertje. Je hoort nu ook bij de mannen. Kom,' knikt hij naar de jongen. Die is allang blij om zijn vader te volgen.

Verslagen kijkt tante hen na.

'Gaat u met ons mee?' Zachtjes raakt Mathilde haar arm aan. Met z'n drieën lopen ze het gelee op, zo wordt de steenbakkerij genoemd. Er staan poelen en plassen op het terrein, de vorige avond heeft het geregend. Vlak voorbij de poort beginnen straatjes met rijen lage huisjes. Eén verdieping met een pannendak. Overal hangt de geur van *ajui*nsaus. Het krioelt van de kinderen die op de hobbelige keien spelen. Hun moeders leunen met de armen op de onderdeur en genieten van het zonnetje. Vanochtend gingen ze met z'n allen naar de kerk en vanmiddag is iedereen vrij. Marie van zestien loopt met haar jongste zusje aan de hand. Haar eigen kleintje draagt ze op de arm. 'Kijk, daar zijn ze,' wijst ze de kinderen.

'Welkom in het kleiparadijs!' lacht een jongen met zwart haar en donkere ogen naar Mathilde. 'Jou heb ik hier nog nooit gezien.'

'Ze is mijn nichtje,' roept Fonske. 'Mathilde komt bij ons wonen!'

Een paar buurvrouwen kletsen zich op de dijnen van de lach.

'Als ze daar maar geen spijt van krijgt!'

'Trek het je niet aan, ze bedoelen het niet kwaad,' fluistert tante

terwijl ze haar klompen voor een van de huisjes uitdoet.

‘Kom, we gaan gauw naar binnen.’

Met moeite krijgt Mathilde de veters van haar rijglaarsjes losgepeuterd, ze zitten onder de modder.

‘Je kan hier ook beter klompen dragen.’ Marie wijst op de rij klompen naast de deur. ‘Gebruik daar maar een paar van.’

Je moet je bukken om naar binnen te gaan. Mathilde werpt een korte blik op het blauw-witte bord aan de witgepleisterde muur. Ze kent de zinnetje uit haar hoofd.

*Daar alleen kan liefde wonen, daar alleen is 't leven zoet,
waar men stil en ongedwongen alles voor elkander doet.*

Eerst kwam ze altijd op bezoek, nu komt ze hier wonen.

Onwennig staat ze in de kleine, donkere woonruimte, met slechts één venster. Er hangt een kruisbeeld boven het fornuis, waarop altijd wel een pan pruttelt. Verder is het huisje schaars gemeubileerd: er staat

een eenvoudige houten tafel met stoelen en een lage kast met een gehaakt kleed erover. Mathilde pakt zichzelf bij elkaar.

Ze stapt op de kast af, haalt de kranten van de stolp en zet hem neer.

Op slag is het Mariabeeld met het kindje Jezus het mooiste voorwerp in huis.

‘Heeft Maria een echt gouden kroontje op?’ Met open mond staat Fonske voor de kast. Om de beurt tilt hij de kleintjes op om ook te kijken.

‘Niet aankomen, hoor,’ waarschuwt Marie.

Tante is ontroerd. ‘Vroeger stond de stolp in het huis van ons moemoe. Ik kan het mij nog goed herinneren.’

‘Wil je soep?’ Marie loopt al naar het fornuis. ‘We hebben speciaal voor jou wat bewaard.’

Even later staat een dampende kom voor Mathilde op tafel en kijkt iedereen hoe ze haar soep oplepelt. ‘Lekker?’

Ze knikt.

De deur vliegt open en Rosalie van twaalf komt binnenvallen.

‘Hoelang is Mathilde er al? Waarom heeft niemand mij gewaarschuwd?’

‘Omdat niemand ooit weet waar jij uithangt...’

‘O, je hebt haar meegenomen?’ Rosalie staat al voor de kast en bewondert de stolp van alle kanten. Na Maria is Mathilde aan de beurt. Rosalie vuurt de ene na de andere vraag op haar af.

‘Ben je al op zolder geweest? Weet je dat je naast mij slaapt?’

‘Tussen ons in,’ corrigeert Marie. ‘Zeg, laat Mathilde eens met rust?’

Die pakt haar geknoopte doek op. ‘Zal ik m’n spullen alvast boven zetten?’

‘Ja, doe maar,’ knikt tante, die haar verstelwerk oppakt.

‘Ik ga met je mee.’ Achter Rosalie klimt Mathilde het houten trapje op.

Onder het lage dak zijn twee kleine ruimten met een schot ertussen. Je kunt er alleen gebukt rondlopen. Het ene gedeelte is bestemd voor nonkel en tante. Het andere voor alle kinderen.

‘De meisjes slapen op de strozakken rechts. En de jongens links,’ legt Rosalie uit. ‘Jij slaapt daar.’

Mathilde kijkt om zich heen. Er is nauwelijks plek, je kunt je kont niet keren. ‘W-waar kan ik mijn spullen kwijt?’

‘Eh...’ Voor het eerst valt Rosalie stil.

Mathilde kijkt naar de balken boven haar hoofd. Misschien kan ze daar haar tijdschriftenplaatjes opprikken? Ze gooit haar deken op de strozak en zet de geknoopte doek aan het voeteneinde.

Rosalie gaat alvast naar beneden. Nog geen tel later steekt haar hoofd weer uit het trappgat. ‘Ga je met mij mee?’ fluistert ze samenzweerderig. ‘Dan laat ik je mijn geheime verstopplaats zien.’

‘Voordat je weggaat, wil ik nog even over school praten, Mathilde.’ Tante kijkt op van haar verstelwerk, terwijl de kleintjes onder tafel met klosjes garen spelen.

‘Ja?’

‘Het heeft weinig zin om naar je oude school terug te gaan. Over niet te lange tijd begint het zomerwerk.’

Van de vroege ochtend tot de late avond zullen we met z’n allen aan het werk zijn. Heeft je vader verteld dat jij dan thuis op de kleintjes moet passen?’

‘Ja.’ Mathilde probeert haar teleurstelling over school te verbergen, maar alsof tante haar gedachten kan raden, zegt ze: ‘Ach, je hebt al zolang op school gezeten. Je kan toch al lezen en schrijven? Half oktober begint het nieuwe schooljaar voor de kinderen van het geleg. Je kan mee naar hun winterschool.’

‘Wat leer je daar nou?’ zegt Rosalie smalend.

‘Spoel jij je brutale mond eens,’ wijst tante haar terecht.

‘Ik kan nog steeds niet lezen of schrijven. Wie van ons wel?’

Gauw neemt Rosalie de benen.

‘Meneer pastoor komt elke dag langs om godsdienstles te geven. Het enige wat wij op school leren, is *de tien geboden* opzeggen,’ sputtert ze nog als Mathilde buitenkomt.

‘Hé, waar gaan jullie naartoe?’ Klepperend op zijn klompen komt Fonske eraan gerend. ‘Mag ik met jullie mee?’

Ach, toe,’ bedelt hij.

‘Nee.’ Kordaat draait zijn zusje haar hoofd om.

‘Van mij mag-ie mee.’ Mathilde pakt hem bij de hand en gaat voor haar staan. ‘Kan je niet voor een keertje over je hart strijken?’

Even staat Rosalie in twijfel. ‘Eerst zweren dat je mijn verstopplaats nooit verraad!’ Argwanend kijkt ze haar kleine broertje aan.

‘Hè?’ Van verbazing zakt zijn mond open. ‘Heb jij hier ergens een verstopplaats? Waar dan?’

‘Sst nou!’

Fonske belooft het meteen.

Mathilde schiet in een paar klompen, dan rent ze Rosalie en Fonske achterna.